

נעשה אדם

עונה וקבלת התורה

אבות ד' ז'

רבי מאיר אומר, **הַיּוּ מִמְּעֵט בַּעֲסָק, וּעֲסֹק בַּתּוֹרָה.**

Rabbi Meir would say: Engage minimally in business, and occupy yourself with Torah.

וְהַיּוּ שְׁפֵל רֹוח בְּפָנֵי כָל אָדָם.

Be humble before every man.

וְאִם בָּטַלְתָּה מִן הַתּוֹרָה, יִשְׁלַׁךְ בְּטַלְים הַרְבָּה בְּגַנְגָּדָן. וְאִם עַמְלָתָה בַּתּוֹרָה, יִשְׁלַׁחְתָּה לְפָנָךְ:

If you neglect the Torah, there will be many more causes for neglect before you; if you toil much in Torah, there is much reward to give to you.

דרך החיים שם

הוּא מִמְּעֵט בַּעֲסָק וּעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְכָל. זֶה הָמָרְךָ הָאֶחָד עִם הָמָרְךָ שֶׁלְפָנָיו וְהָאֶחָד פִּירְשָׁוּשָׁן. כִּי יִשְׁלַׁחְתָּה מִן הַתּוֹרָה וְכָל יִדְעָנוּ שִׁיאַת לְמַעַט עֲסָקָיו וּעֲסֹק בַּתּוֹרָה אֶחָד לֹא כָּן תּוֹרָתוּ אִתְמָתִי תְּהִי נְשִׁישָׁת, וְמָה עֲנֵן וְהַיּוּ שְׁפֵל רֹוח בְּפָנֵי כָּל אֶחָד בֵּין הַיּוּ מִמְּעֵט בַּעֲסָק וּבֵין וְאֶחָד בְּטַלְתָּה וְכָל. וַיַּשְׁלַׁחְתָּה לְפָרַשׁ דָּבָר לְמַרְשָׁ"ל כִּי לְפָעָמִים אֶחָד מִמְּעֵט בַּעֲסָקָיו בְּשִׁבְיל הַעֲצָלָה, וְאֶחָד יִמְעַט עֲסָקָיו אֶחָד עַל גַּב שָׁאַן עַלְיוֹ הַעֲצָלָה וּעֲסֹק בַּתּוֹרָה, הָרִי מָה שִׁמְעַט בַּעֲסָקָיו אַיְנוּ מִפְנֵי הַתּוֹרָה. אַבְלָי יִשְׁלַׁחְתָּה לְמַעַט מִן עֲסָקָיו אֶחָד עַל גַּב שָׁאַן עַלְיוֹ הַעֲסָקָה וּעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְאַפְּשָׁר שָׁהָא חָפֵץ וְאוֹבֵד לְעַסְקָק יָוֹתֵר אֶפְ"ה יִמְעַט מִן עֲסָקָיו וּעֲסֹק בַּתּוֹרָה, **שִׁיהְיָה נְרָאָה שְׁהָא פּוֹנָה** מַעֲסָקָיו הַעוֹלָם וּמִמְּעֵט עֲסָקָיו הַעוֹלָם בְּשִׁבְיל הַתּוֹרָה, וּבָזָה מַסְלָק הָאָדָם עַצְמָוֹן הַעוֹלָם וּמִתְדַּבֵּךְ בְּמַדְרִיגָּה אַלְקִיטָה.

וַיַּפְּרִיךְ אַחֲר שָׁאַמֵּר הָאֶחָד מִמְּעֵט בַּעֲסָק וּעֲסֹק בַּתּוֹרָה, שֶׁר"ל כִּי כָּאֵשֶׁר יִמְעַט מִן עֲסָקָיו **בְּשִׁבְיל הַתּוֹרָה** וְלֹא שִׁימַעַט מִן עֲסָקָיו בְּשִׁבְיל הַתּוֹרָה כְּמוֹ שָׁאַמְרָנוּ, וְאוֹרָאָה כִּי חָפֵץ בַּתּוֹרָה שְׁהָרִי מִנִּיחָה עֲסָקָיו וּעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְאֶחָד כֹּהֵן רָאוּ שִׁיקְנָה הַתּוֹרָה כָּאֵשֶׁר הָאֶחָד מַסְלָק דְּבָרִים הַגּוֹפְנִים וּפּוֹנָה אֶל הַתּוֹרָה. וּדְבָרָה זֶה גַּם כֹּן אָמְרוּ (ברכוֹת ס"ג, ב') אֵין תּוֹרָה מַתְקִיָּת אֶלָּא בְּמַיִּם שְׁמַמְיָת עַצְמָוֹן עַל הַתּוֹרָה שְׁנָאֵר אֶדְם כִּי יִמְתַּחַת בְּאֹהֶל, וּפְרִישָׁנוּ בָּה כִּי הָאָדָם הָאָבֵל גּוֹף אַיִּנוּ רָאוּ לִמְדָרִיגָה הַשְּׁכָלִית רָק כָּאֵשֶׁר יִסְלַּךְ עַנְנֵי הַגּוֹף שְׁלֹו לְגַמְרִי עַד שָׁאַיְנוּ גּוֹפָו נְחַשֵּׁב כָּל בְּעִינֵינוּ וּמִתְמַתְּבָקָר וּמַסְלָק עַצְמָוֹן בְּשִׁבְיל הַתּוֹרָה הַשְּׁכָלִית וְאוֹרָי אֶל הַתּוֹרָה הַשְּׁכָלִית, וּכְמוֹ שָׁאַמֵּר כָּאֵשֶׁר יִמְעַט בַּעֲסָק וּעֲסֹק בַּתּוֹרָה שְׁמַמְיָת עַסְקָיו שְׁהָמָם צָרְכוּ בְּעָלָם הַזֶּה בְּשִׁבְיל הַתּוֹרָה הַשְּׁכָלִית וְאוֹרָי אֶל הַתּוֹרָה. וּסְמָךְ אַחֲרָיו **וְהַיּוּ שְׁפֵל רֹוח** בְּפָנֵי כָּל אֶחָד כִּי זֶה גַּם כֹּן הַמָּדָה שְׁעַל יְדֵי זֶה קְוֹנָה הַתּוֹרָה, וּכְמוֹ שָׁבָרָנוּ בְּמִקְמוֹ שְׁעַל כָּן אָמְרוּ (עירובין נ"ד, א') שָׁאַיְנוּ הַתּוֹרָה בְּגַסִּי רֹוח וְאָמְרוּ עוֹד (תענית ז', א') נִמְשָׁלְוּ דְבָרִי תּוֹרָה לִמְים מֵהַלְלוּ מִנְחֵין הַגּוֹבָה וְהַוּלָכִים לְמַקּוֹם נִמְוֹךְ כֹּךְ דְבָרִי תּוֹרָה אַיִן מַתְקִיָּיִם רָק בְּמַיִּם שְׁדַעַתְוּ שְׁפָלה עַלְיוֹן. וַיַּפְּרִיךְ אָמַר עַל זֶה וְהַיּוּ שְׁפֵל רֹוח בְּפָנֵי כָּל אֶחָד כִּי עַל יְדֵי הַזֹּהָא גַּם כֹּן מַסְלָק הַמָּדָה הַגְּשָׁמִית, כְּמוֹ שָׁאַמְרָנוּ פְּעָמִים הַרְבָּה שְׁגָסּוֹת רֹוח מַדָּה גְּשָׁמִית וְלַפְּרִיךְ לֹא בְּגַסִּי רֹוח הָאֶ, וְאַיִן מַדָּה נִבְדְּלָתְוּ מִן הַגְּשָׁמִית רָק הַעֲנוֹנוֹ, וַיַּפְּרִיךְ מַשָּׁה רַבְנֵינוּ עַה שְׁזָכָה לַתּוֹרָה לֹא הָגַעַת הָרָק עַל יְדֵי עֲנוֹנוֹ שָׁהָא בָּוּ מִכָּל אֶחָד עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. וּדְבָרָה זֶה הַתְּבָאָר פְּעָמִים הַרְבָּה וְלֹכֶךְ בְּאֶלְוֹן שְׁתִּי מִדּוֹת דּוֹקָא זָכוֹה לַתּוֹרָה:

גָּמִי עִירּוֹבִין נֶד.

וְאָמַר ר"א מַאי דְכַתְּבֵב לְהַיּוּ בְּעַרְוָנָה הַבּוֹשָׁם אֵם מִשִּׁים אֶחָד עַצְמָוֹן בְּעַרְוָנָה וְזַהֲכֵל דְשִׁין בָּה וּבְבּוֹשָׁם וְזַהֲכֵל מַתְבָשְׁמִין בָּה תַּלְמִידּוֹן מַתְקִיִּים וְאֵם לֹא אֵין תַּלְמִידּוֹן מַתְקִיִּים

R. Elazar further stated: What is the purport of the Scriptural text: His cheeks are as a bed of spices? If a man allows himself to be treated as a bed upon which everybody treads, and as spices with which everybody perfumes himself, his learning will be preserved, but otherwise it will not.

גמי' ערוביין נה:

רבה אמר לא בשמים היא לא תמצא במי שמנביה דעתו עליה בשמים ולא תמצא במי שמרחיב דעתו עליה כים רבי יוחנן אמר לא בשמים היא לא תמצא בנס רוח

Rava expounded, 'It is not in heaven', it is not to be found with him who, because he possesses some knowledge of it, towers in his pride as high as the heavens, '[neither is it beyond the sea'] it is not found with him who, because of some knowledge of it, is as expansive in his self-esteem as the sea. R. Yochanan expounded: 'It is not in heaven', it is not to be found among the arrogant;

ניבות עולם נתיב התורה ב'

מן פנוי כי התורה הוא השכל העליון וקשה לקנות התורה שהיא שכל העליון, לכך צריך שיהיה אל האדם הכנה לקבל התורה ואל"כ לא יקבל אותה. וההכנה שצרכיך ל תורה הם דברים הרבה מאד עד שהוא ראוי אל התורה, כי האדם הוא בעל גוף וה תורה היא שכל אליו. לכך צריך האדם שיהיה רוחוק מן המדות שהם גשמיים וצריך לדבק במדה שהיא שכליות. ועicker המדה שהיא שכליות היא העונה כמו שיתברר עניין זה במקומו, וכך אין אפשר לקנות התורה כי אם בעל מדה זאת:

שער תשובה שער א' ס"י ב"ז

והגואה מסבכת כמה עבירות ומגרתת יציר לב האדם עליו, שנאמר (דברים ח, יד): ורם לבך ושכחת את ה' אלקיך, ונאמר (משל כי, ד): רום עיניהם ורחב לב נר רשעים חטאך, פירוש: הגואה ניר הרשעים, כי ממנה יפרעו חטאיהם, כאשר נאמר: ורם לבך ושכחת, ונאמר (תהלים י, ב): בגאות רשות ידליך עני, ונאמר (שם לא, יט): הדוברות על צדיק עתק בגואה, ונאמר (יחזקאל לב כד): אשר נתנו חתיתם בארכן חיים. וכן שעושים בני אדם ניר בשדה כדי לפרטות בו הזרע ולאסוף רוב הבאות, כן עושים הרשעים את הגואה ניר בלבם וזרעים בו המחשבות הרעות להוליד ולהצמיח העבירות שהם פרי מחשבותם. ועל דרך המשל כמו שאמר הנביא (הושע י, ז): ופרה בראש משפט גול. ומה שאמר "חטאך", פירוש: ניר חטאך, וכל חטאיהם רבים, כמו (ירמיה יז, א): חטא יהודה. או יהיה פירושו: וחטאך, כמו (חבקוק ג, יא): שימוש ירה. והטעם: מלבד כי הגואה גורמת חטאיהם, המדה עצמה - חטאך, כמו שנאמר (משל כי, ה):

תועבת ה' כל גבה לב, ובבעל הגואה נמסר ביד יצרו, כי אין עוז השם עמו אחריו אשר הוא תועבת ה':

גמי' תענית ז.

אמר רבי חנינא בר אידי למה נמשלו דברי תורה למים דכתיב הויל צמא לכו למים לומר לך מה מים מניחין מקום גביה וחולבין למקום נמוך אף דברי תורה אין מתקימין אלא במי שדעתו שפלה ואמיר רבי אושעיא למה נמשלו דברי תורה לשלהשה משקין הלו במים ובין ובחלב דכתיב הויל צמא לכו למים וכתיב לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלוא כסף ובלווא מהיר יין וחלב לומר לך מה שלשה משקין הלו אין מתקימין אלא בפחות שבכלים אף דברי תורה אין מתקימין אלא במי שדעתו שפלה כהדרמה ליה ברתיה דקיסר לרבי יהושע בן חנניה אי חכמה מפוארה בכלי מכוער אמר לה אביך רמי חمرا במנין דפחרא אמרה ליה אלא במא נירמי אמר לה אתון דחabitתו רמו במאני דהבא וכספא אוליה ואמרה ליה לאבוח רמייא לחمرا במנין דהבא וכספא ותקיף אותו ואמרו ליה אמר לה לברתיה מאן אמר לך הבי אמרה ליה רבי יהושע בן חנניה קריוחו אמר ליה הבי אמרת לה הבי אמר ליה כי היבי דאמורה לי אמרת לה

וזה איבא שפורי דגמיiri אי הוון טפי דוו גמיiri

R. Chanina b. Ida said: Why are the words of the Torah likened unto water-as it is written, 'Ho, everyone that thirsts, come for water'? This is to teach you, just as water flows from a higher level to a lower, so too the words of the Torah endure only with him who is humble. R. Oshaia said: Why are the words of the Torah likened unto these three liquids, water, wine and milk — as it is written, 'Ho, everyone that thirsts come for water'; and it is written, Come, buy and eat; yea, come buy wine and milk without money, and without price? This is to teach you, just as these three liquids can only be preserved in the most inferior of vessels, so too the words of the Torah endure only with him who is humble.

This is illustrated by the story of the daughter of the Roman Emperor who addressed R. Yehoshua b. Chanania, 'O glorious Wisdom in an ugly vessel'. He replied, 'Does not your father keep wine in an earthenware vessel?' She asked, 'What else shall he keep it in?' He said to her, 'You who are nobles should keep it in vessels of gold and silver'. Thereupon she went and told this to her father and he had the wine put into vessels of gold and silver and it became sour. When he was informed of this he asked his daughter, 'Who gave you this advice?' She replied. 'R. Yehoshua b. Chanania' — Thereupon the Emperor had him summoned before him and asked him, 'Why did you give her such advice?' He replied, 'I answered her according to the way that she spoke to me'. But are there not good-looking people who are learned? — If these very people were ugly they would be still more learned

רמב"ם הל' תלמוד תורה ג-ח-ט'

(ח) כתוב בתורה לא בשמים היא ולא מעבר לים היא לא בגסי הרוח היא מצוי ולא במהלכי מעבר לים היא לפיכך אמרו חכמים לא כל המרבה בסחרה מהכמים וצוו חכמים הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה:

It is written in the Torah [Deuteronomy 30:12, 13]: "It is not in the heavens....It is not across the sea...." [This implies:] "It is not in the heavens" - i.e., it is not found in the proud spirited. "It is not across the sea" - i.e., it is not found in those who travel across the sea.

Therefore, our Sages said: "Not everyone who is involved in business will become wise." Our Sages also commanded: "Minimize your business activities and occupy yourself with Torah."

(ט) דברי תורה נמשלו כמים שנאמר הוי כל צמא לכו למים לומר לך מה מים אינם מתקנסין במקום מדרון אלא נזחין מעליו ומתקצחים במקום אשבורן כך דברי תורה אינם נמצאים בגסי הרוח ולא בלב כל גבה לב אלא בדכא ושפל רוח שמתאבק בעפר רגלי החכמים ומסיר התאותות ותענוגי הזמן מלבו ועושה מלאכה בכל יום מעת כדי חייו אם לא היה לו מה יאכל ושאר יומו ולילו עוסק בתורה:

The words of Torah can be compared to water, as [Isaiah 55:1] states: "Behold, all who are thirsty, come to the water." This teaches you that just as water does not collect on an incline, but rather flows from it and collects in a low place, similarly, the words of Torah will not be found in the arrogant or in the hearts of any of the haughty, but rather in the humble and lowly, who sit in the dust at the feet of the Sages and remove the desires and pleasures of the times from their hearts. They do only a minimal amount of work each day [to earn] their livelihood if they have nothing else to eat. The rest of their days and nights are involved with Torah study.

מהר"ל נתיב התורה שם

והמדה הזאת היא העונה. ומדה העצמית שגרמה למשה שהיה מקבל התורה, היא העונה אשר היה עמו יותר מעם כל אדם אשר על פני האדמה ולכך זכה לתורה. וכמו שאמרו זכרו תורה על שמקן בפרק ר"ע (שבת פ"ט ע"א) הואר ולמעט את עצמן תקרא התורה על שמקן בשם שנאמר זכרו תורה שהוא עבדי וכמו שמכורא. ובירובין (ג"ה ע"א) אצל לא בשמים היא לא בגסי רוח היא, שאין לה תורה שיות כל לגס רוח שהוא בעל מדה גשמית, ורואה זהה כי לשון גסות מורה על עבותות וגסות והעבותות הוא לגשם. ועוד הגשם יש לו רוחקים מוגבלים, וזהו מדה גס רוח שהוא מגבל עצמו בגודלות לומר כי כך וכך מדה זאת אל התורה שהיא שכילת ולא כננס השכל בגין הגבול אשר הגבול הוא שיקן אל דבר הגשמי. וזה שאמר מה המים מניחין הגבוח והולכים למקום נמוך, פירוש כמו שתורה החפשנות המים לכל צד תמיד ואין למים גבול וכל, לא כמו הגשם שמתפשט כפי גדלו אבל המים הם הולכים ומתפשטים תמיד מבלי גבול כלל, ולפיכך מניחין המים מקום גבוה והולכים למקום נמוך שלא יוגבל, וכך לו גבול שהוא מוגבל בשטח שלו והמים מניחין מקום הגבוה שיש לו גבול והולכים למקום נמוך שלא יוגבל, וכך התורה שהוא שכילת ואין גבול לה, וכך מנהת מקום הגבוה יש לו רוח שמגביל עצמו ככל כך הוא גובל, והולכת למקום נמוך הם שפלי רוח בעלי עונה שאין מביבלים עצם ואין מחשיבים עצם לכלום כאילו הם אינם דבר מוגבל ומפני כך נמצאת התורה אצלם, ועיין אצלם הרבה ולא כל המרבה בסחרה מהכמים (אבות פ"ב) ושם פרשנו. וכבר בארנו בנתיב העונה, כי העונה יש בה מדת פשיטות כי אין מחשיב עצמו לדבר כי זה עצם העונה, אבל המחשב עצמו לדבר והוא חשוב בעיניו אין זה מדת הפשיטות, ולפיכך אין התורה שהוא שכיל פשט רואו לעמוד בו רק بما שהוא פשוט ו אין מחשיב עצמו לדבר, וזה גדר הפשיטות אשר הוא רואו אל השכל. וזה שאמר אחר כך מה אלו שלשה משקין אין נשمرין אלא בפחות שבכלים ור"ל כי אלו משקין השני בהם בקלות מאד, ולפיכך צריך להם לפחות שבכלים כמו כלי חרס אין פועל במשקה מצד הפשיטות, אבל הכסף והזהב משנה את המשקה, והוא מפני שאין הכסף והזהב פשוט כמו שהוא פשט בפחות שבכלים ולכך משנה את המשקה, וכך התורה גם כן אינה עמדת אלא במי שדעתו שפלה, כי כאשר דעתו שפלה יש לו מדת הפשיטות, ואם אין דעתו שפלה לא תעמוד עמו התורה השכלית. וכן מה שאמר בסמור איז חכמה מפוארה בכל מכוור, כל עניין זה כי כל עוד שהאדם יש לו מדת הפשיטות ביותר ראוי שיקבל השכל הפשוט. וכן מה שלשה משקין נפשלים בהיסח הדעת, ב"ל המשקה הוא דק מאד ומפני זה קל להיות נפסל וצרכין שמירה. וכך התורה שהיא אצל הדעת הולך אשר אין לו שיקות אל האדם אשר הוא בעל גוף גשמי, בהיסח הדעת הוא נפסל ומסתלק מן האדם לכך צרכים שמירה ביוותר. ואלו שלשה משקין הם יין וחלב ומים, ולכך נמשלת התורה באלו שלשה משקיין, שהتورה בלילה מן שלשה מדות ובסביל כך נקראת התורה תליתאי, ומדת המים והיין ידוע והחלב ממוצע בינויים כי החלב מן הדם כי דם נער ונעשה חלב והבן זה:

גמ' פסחים סח:

רב יוסוף ביום דעצרתא אמר עבדי לי עגלא תלתא אמר אי לא הא יומא דקא גרים במה יוסף איכא בשוקא רב ששת כל תלתין יומין מהדר ליה תלמודייה ותלי וקאיב עיברא דרשא ואמר חדאי נפשאי חדאי לך קראי לך תנאי אני והאמיר רבבי אלעוז אילמלא תורה לא

**נתקימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריתי יום ולילה חקות שמים וארץ לא שמתה מעיקרא כי
עובד איןיש אדעתא דנפשיה קא עביד**

R. Yoseph would order on the day of Shavuos: 'Prepare me a third-born calf,' saying, 'If not for the influence of this day, how many Josephs are there in the market place!' R. Sheshes used to revise his studies every thirty days, and he would stand and lean at the side of the doorway and exclaim, 'Rejoice, my soul, Rejoice, my soul; for you have I read [the Bible], for you have I studied [the Mishnah].' But that is not so, for R. Elazar said, But for the Torah, heaven and earth would not endure, for it is said, If not for my covenant by day and by night, I had not appointed the ordinances of heaven and earth? — In the first place when a man does it [sc. studies], he does so with himself in mind.

דרך ה' ח"ד פ"ב

ב. בכלל ההשפעות הנשפות ממנו ית' לצורך בריותו יש השפעה אחת עליונה מכל ההשפעות, שעניינה הוא היותר יקר ומעולה שבכל מה שאפשר שימצא בנמצאים, והינו שהוא תכלית מה שאפשר שימצא בנמצאים מעין המצויאות האמתיות שלו ית', ויקר ומעלה מעין אמרת מעלה ית', והוא הוא מה שמחلك האדון ית' שמכבדו ויקרו אל ברואו.

Of all the influences that Hashem causes to emanate from Him for the sake of His creations, one is higher than all the others, being more dear and precious than anything else that Hashem created. This influence is the closest thing to Hashem Himself that can be found Creation, its loftiness and excellence resembling Hashem's own to some degree. Through this influence Hashem enables some of His creations to partake of some of His Glory and perfection.

ה. ואמנם ההשפעה הזאת הנה עניינה אלקי כמ"ש, ולא עוד אלא שהוא היותר עליון ונשגב שבונינים הנמשכים ומגיעים ממנו ית' אל הבראים, וכיוון שכן ודאי שיש לו לאדם לירוא ולרעוד בעסקו בעניין כזה, שנמצא הוא נשפנוי אלקו ומתעסך בהמשכת האור הגדול ממנו אליו. והנה צרך שיבוש משפלתו האנושי, וירעש מרוממותו ית'. והנה ייגן מכך מחלקו הטוב שזכה לה, אך ברעה כמ"ש. ונכללו זהה, שלא ישב בקלות בראש, ולא ינаг שום מנהג בזיוון, לא בדבריה ולא בספריה, וידע לפניו מי עומד ומתעסך. ואם הוא עושה כן, אז היה תלמודו מה שראוי לו להיות באמת, ותמשך על ידו ההשפעה שזכרנו, ויתעצם בו היקר האלקי, וימשך תיקון והארה לכל הבראה. אבל אם תנאי זה יחסר ממנו, לא תמשך ההארה עלי ידו, ולא יהיה דבריו אלא כשר כל הדיבורים האנושיים, הגינויו כקורא אירוח, ומחשובתו כחויש בדברי העולם. ואזרבא, לאשמה תהשך לו, שקרב אל הקדש בלי מורה, ומכל ראשו לפניו, ועדו מדבר לפניו ומתעסך בקדושתו ית'. ואולם כפי מדריגת המורה ושיעור הכבוד והזהירות בו, כן יהיה שיעור יקר הלימוד ומדריגת ההשפעה הנמשכת על ידו, וכמש' :

The influence of the Torah however is a G-dly thing, as discussed earlier. Not only that, but it is the highest and most important of all the concepts transmitted from G-d to man. Because of this fact, it is imperative that one should have reverence and awe when involved in the Torah. What one is then doing is approaching his G-d and involving himself in the transmission of the great Light from Hashem to himself. The individual involved in Torah should therefore be abashed by his human lowliness and tremble before G-d's loftiness. He should rejoice in what he can attain but even this should be combined with the greatest possible awe. It is all the more important that one not behave frivolously when involved in the Torah and not show any disrespect for its books or their words. When occupied with Torah, one should know before Whom he stands. When one fulfills these conditions, then his study of the Torah is as it should be. He can then draw down the Influence as discussed earlier and incorporate in himself G-dly excellence as well as rectify and illuminate all of creation.

שפת ה' חיים מידות ועובדת ה' ח"א עמי' קצ"ד

כאמור כיוון שהענו והשמהה הון מקניינו התורה, צרך האדם לעבוד על עצמו לזכות ולהרגיש את החדאי נפשאי, כדי שיישכיל להעריך את התורה בצורה נכונה, כי אם לבו בס', הגישה לתרמה אצלו היא כדבר המובן מאליו, א"כ חסר לו בהכרה והערכה אל התורה, ללא "אימה ויראה" חסר לו גם "בעונה ושמחה" – שמחת התורה.

נמצא כי הענו היא הבסיס העיקרי לקניין התורה א. ע"י הענו הוא מכשיר את עצמו ל תורה, ואינו יכול להיות כל כי יכול ל תורה, לקלוט את השכל האלקי שהוא לא גבול וMbps, ב. הענו היא קניין ל תורה כדי שע"ז תהיה לו את ההערכה הנכונה ל תורה, כשם שע"י השמחה בתורה על חלקו הטוב שזכה בכך שמרגש את ה"חדאי נפשאי" בתורה מקבל את ההערכה הגדולה בתורה, כך גם היראה והענו נותנת את המבט והערכה הנכונה אל התורה.

מידת הגואה יכולה להתבטא בפרט בשעת הלימוד עצמו בכל הקשור ללימוד בצווא ובחברותא, מצד אחד יש רצון להבליט את עצמו ואת דעתו, ומצד שני יש חסרון רצון לשמוע את דעת חבריו. אמן בזודאי כאשר לומדים בחברותא או כאשר מדברים עם חברים בלמידה, תחילה יש לברר ולהבהיר לעצמו איך הוא מבין את הסוגיא ואח"כ יומר את דעתו לחברו, אלא שהדבר צרך להעשות מותך רצון להגיע אל האמת, ולאחר שאמור את דעתו אל לו להתגנות ולהשיבו שرك דעתו היא הנכונה, אלא צרך שתהיה לו היכולת לשמעו גם את מה שאמור החברותא שלו, להתבונן בדבריו אולי באמת הצדק אותו. מותר וגמ ראיו להלחם במלחמה של תורה ולנסות להוכיח את צדקת סברתו, אך בתנאי שאם לאחר הוכחה יתברר שהאמת את חברו, יודה על האמת ולא יעמוד על דעתו, ואפילו אם יש פעמים שכל אחד נשאר בעמדתו, אבל אם זה מבט של חיפוש האמת בלבד, אז "איןם זים ממש עד שנעים אוחבים זה את זה".

במדבר י"ב:ג'

והאיש משה ענו מאד מפל האדם אשר על פניהם האדמה:

Now this man Moses was exceedingly humble, more so than any person on the face of the earth.

רשמי שם ענו – צפל וסבלו:

Humble: Modest and patient

רמב"ז שם

ווטעם והאיש משה ענו מאד להגיד כי השם קנא לו בעבר ענותנוו, כי הוא לא יענה על ריב לעולם אף אם ידע ו/or א' מפרש ואמר כי הוא לא היה מבקש גדולה על שם אדם, ולא יתגאה במעלתו כלל אף כי על אחיו, והם חוטאים שמדברים עליו חنم אבל בספריו (בהעלתך ק) רבי נתן אומר אף בפניו של משה דבריו בו שנאמר וישמע ה' והאיש ממשה עוני מאד אלא שרכש משכ עיל נדריך יוציא עונומו שסקל ולא יום ובשם קנא לו:

גמ' חולין פט.

אמר רבא ואיתימא רבי יוחנן גדול שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם דאי לו באברהם כתיב ואנבי עפר ואפר ואילו במשה ואהרן כתיב ונחנו מה

Raba, others say R. Yochanan, said: More significant is that which is said of Moshe and Aharon than that which is said of Avraham. Of Avraham it is said: I am but dust and ashes, whereas of Moshe and Aharon it is said: And we are nothing.

דברים לד:ז

ולא כמִנְבֵּיא עֹז בִּישָׁרָאֵל כִּמְשָׁה אֲשֶׁר יָדַעַת הָפְנִים אֶל פְּנִים:

And there was no other prophet who arose in Israel like Moses, whom the Lord knew face to face.

באותן עדרות בשאר יהודה זכרו בחש"ת, שהוא מabitל בתקלה ואינו מופיע כלל מזום ועוד מאיות ית'.

גמ' ברכות סג:

דאמר ריש לקיש מנין שאין דברי תורה מתקיימין אלא למי שסמיית עצמו עליה שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהله

As Reish Lakish said. Where do we learn that words of Torah are firmly held by one who kills himself for it? Because it says, This is the Torah, when a man shall die in the tent

מכתב מאליהו ח'יד עמ' 52

עאמון היינט אנטוכיאיתו

שפת הרים מועדים ח"ג עמי רל"ג
שורש הרע הוא כשאדם חושב על ה"עצמו" איך לגדרו ולהגדילו, וככאשר הוא זוכה להמית את הגדלת עצמו הוא זוכה למורה.

ההגבלה ביותר לאדם אינה מצד הנسبות החיצונית, אלא ה"עצמם" ע"י שיוושם להגדיל את עצמו, ומימלא כתוצאה מהו נעשה גם תלוי במסיבות החיצונית, א"כ ע"י שאיפת כבוד – הוא מפסיד, נעשה תלוי בזולות, ומימלא גם מפסיד את חלקו בתורה, ואילו ע"י השפלת עצמו – מרוחה! נעשה ע"י כך בן חורין אמרית המשוחרר מכל תלות במסיבות הזולות.

